

2. Рябчук А. Євроремонт радянської душі. Р.Є.П. Революційний Експериментальний Простір. The Green Box. 2015. С. 200.

3. Від реакції до думки. Частина I.: Реактивні твори доби незалежності. Дослідницької платформи PinchukArtCentre. Електронний ресурс. URL: <https://supportyourart.com/specialprojects/researchplatform/from-reaction-to-thought-part-1/>

4. Rusakov S. The Ukrainian dimension of mass culture: Philosophy and culture studies analysis. *Studia Warmińskie*. 2017. Т. 54. №. 54. С. 117–129.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-317-3-42>

SACRED ART OF THE TERNOPIL REGION OF THE 21ST CENTURY

САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ТЕРНОПІЛЬЩИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Datsiuk N. M.   **Дацюк Н. М.**

*Graduate Student at the Department
of Design and Theory of Art
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine,
Assistant at the Department of Fine Arts,
Design and Methods of their Training
Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

*аспірант кафедри дизайну
і теорії мистецтва
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна,
асистент кафедри образотворчого
мистецтва, дизайну
та методики їх навчання
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сакральне мистецтво завжди впливало на духовний розвиток вірян, відіграло важливу роль у сприйнятті людьми релігії, віри у їхньому повсякденному житті. Живопис, як один з видів образотворчого мистецтва, що відображає та втілює реальні, та вигадані образи оточуючого світу, є ключовим сегментом впливу на формування світогляду та естетичний розвиток людини.

Наприкінці початку ХХІ століття актуальним було питання пошуку напрямків, які б пов'язували традицію з духовними та естетичними орієнтирами. Після спорудження нових храмів, каплиць відбувався пошук митців, які б могли задовільнити сучасні потреби і вподобання суспільства.

Громади Тернопільської області й усього західного регіону України ментально тяжіють до традиційного канонічного сакрального мистецтва, проте щораз частіше зустрічається сміливе застосування новітніх ідей у церковному монументальному живописі.

Перед науковцями виникає потреба пошуку, дослідження та аналізу творчості митців, які активно працюють над втіленням новітніх художніх образів в оздобленні сучасного просторового храмового середовища. Такий новаторський підхід зустрічаємо у творчості Ігоря Івановича Зілінка, який народився 27 травня 1953 року в м. Тернополі. Закінчив Львівське училище прикладного та декоративного мистецтва ім. І. Труша (1968 – 1972), Український поліграфічний інститут ім. І. Федорова (у 1978 – 1983). Учителі з фаху – В. Овчинников, А. Попов. Працює у стилі графіки, кераміки, скульптури, монументального та станкового живопису. Член Спілки художників України (1992) та мистецького гурту «Хоругва». Викладає у тернопільській художній школі. Активно працює у галузі сакрального мистецтва, особливо іконопису. Також написав ікони для церков Тернопільщини, інших областей України, окремих храмів Польщі та США [3, с. 130 – 132].

Наприкінці 1980-х – напочатку 1990-х І. Зілінко звернувся до християнської тематики, почав займатися сакральним мистецтвом. Наслідуючи, та продовжуючи творчість модерних українських майстрів сакрального мистецтва – Михайла Бойчука, Петра Холодного, Модеста Сосенка та сучасних – Миколи Бідняка і Єжи Новосельського у співавторстві з Михайлом Николайчуком розписував храми [2, с. 67].

Таким чином, розписуючи церкви у с. Петриків, с. Пронятин, с. Купчинці що на Тернопільщині та ін., для Ігоря Зілінка – це був творчий пошук свого стилю в сучасній іконографічній традиції, перші спроби через зразки реалістичних тенденцій в українському малярстві XVII століття, наблизитись до східної традиції та інтерпретувати її у сучасну модерністську іконографію у сакральному мистецтві. Він сприйняв канонічність мови мистецтва ікони, однак цей зв'язок з традицією відкрив перед художником шлях створення нового образу.

Цікавою розробкою в оздобленні просторового середовища храму, де було застосовано нові мистецькі прийоми та засоби є церква Святої Софії Премудрості Божої УГКЦ (2009 р.) у місті Тернополі. Для оздоблення церкви парох о. д-р. Віталій Козак запросив відомого уже майстра сакрального живопису Ігоря Івановича Зілінка, який на той час виробив свій власний іконографічний стиль. Тут ідеться про поповнення утверджених схем оздоблення храмів новими іконографічними знахідками – фігури святих завищені, мають неприродній зріст – в цьому проявляється ідея невидимого небесного світу, тому фігури святих не мають реалістичного зображення. Автор погодився на розписи іконостасу церкви і проявив усю

новизну композиційних пошуків, оригінальність авторського вирішення іконографічних полотен. Але, незважаючи на нововведення, митець коректно вписався у рамки традиційного церковного іконопису, не порушуючи усталених канонів [4, с. 145].

Іконостас церкви Святої Софії Премудрості Божої нагадує візантійський, однорядний, відмінний від пізніших слов'янських багатоярусних іконостасів. Він має на меті акцентувати увагу на особі Христа та Богородиці, що відображені в намісних іконах, та на події Благовіщення, зображеній на царських вратах. На дияконських дверях представлений Архістратиг Михаїл – уособлення ангельського служіння, та архідиякон-первомученик Степан.

В іконостасі оминається зайва декоративність, що могла б розпорошити увагу прихожан. Орнаменти строгі та геометричні. Єдиним декором іконостасу є барельєфний архітрав, на якому розміщене Розп'яття з Пристоячими, що вінчає іконостас. Наскрізне декоративне різьблення, тісно пов'язане з вирішенням іконостасної стіни як своєрідного синтезу архітектури, живопису й різьби – важливого компонента оформлення інтер'єру культових споруд. Цей ансамбль є сучасним, лаконічним, без надмірного оздоблення, спрямованим на християнина XXI століття подивитися на віру очима Церкви першого тисячоліття [4, с. 146].

Окрім іконостасу, головною темою мистецького облаштування храму є композиція Моління з Чином, що представлена в особах вибраних святих, зображених на пілонах у наві храму. Вона уособлює Церкву, що молиться перед Христом. У цій молитві живі з'єднуються зі святими, земні з небесними, воплечуючи ідею спільності. По обидві сторони іконостасу містяться дві храмові ікони Святої Софії Премудрості Божої [1, с. 2].

Іконографічна колористика творів Ігоря Зілінка у церкві Святої Софії Премудрості заслуговує особливої уваги. Тут у розписах художник бере за основу «Древню Візантію» та трансформує її у сучасний український іконопис. Характерною для митця є використання ніжного колориту у фігуративних зображеннях в поєднанні з насиченими кольорами від холодних синіх через зеленкаві та ніжно жовті до гарячих червоних кольорів. Митцю вдалося втримати у цілості інтер'єр храму і досягти гармонії архітектурного середовища та декоративного наповнення. Можна відзначити новизну композиційних пошуків, оригінальність авторського вирішення іконографічних полотен [4, с. 147].

Отже, досліджуючи творчий доробок Ігоря Зілінка, та простежуючи процес розвитку його розписів від реалістичних тенденцій українського сакрального малярства XVII століття до експериментів з стилізацією фігур у пошуках більшої духовності, можна сказати, що митець виробив власну іконографію, засновану на традиціях українського мистецтва,

зберігши народну основу національного живопису, сформував новий погляд на сакральне мистецтво.

Література:

1. о. д-р Віталій Козак Іконостас церкви Святої Софії Премудрості Божої у Тернополі. Тернопіль, 2013. 10 с.
2. Зілінко Р. Шлях до ікони. Літературно-мистецький і громадсько-політичний часопис «Літературний Тернопіль» №3, 2010. С. 70–74.
3. Мистці Тернопільщини. Ч. 1. Образотворче мистецтво : бібліогр. покажч. / Департамент культури, релігій та національностей Терноп. облдержадмін., Терноп. обл. універс. наук. б-ка ; уклад. В. Миськів ; авт. вступ. ст. І. Дуда ; ред. Г. Жовтко ; керівник проекту та наук. ред. В. Вітенко. Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. С. 130–132.
4. Дацюк Н. Традиція та модернізм у сакральному мистецтві Ігоря Зілінка. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство. Тернопіль. 2019. Вип. 2(41). С. 140–148.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-317-3-43>

THE SOCIAL AND TRANSFORMATIVE POTENTIAL OF CRITICAL ART AND ITS IMPLEMENTATION IN THE PRESENT

СОЦІАЛЬНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРИТИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В СЬОГОДЕННІ

Ponomarenko V. O. Пономаренко В. О.

<i>1st year Student</i>	<i>студентка I курсу</i>
<i>Institute of Philosophy and Educational Policy of Mykhailo Dragomanov</i>	<i>Інститут філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова</i>
<i>Ukrainian State University</i>	<i>м. Київ, Україна</i>

Питання сучасного мистецтва, особливо в його концептуальному або ж соціально-критичному прояві, досить гостро сприймається суспільством, як мінімум вже завдяки тому, що дуже часто виступає подразником. Хоча будь-яка новизна, повсякчас викликає будь то позитивну реакцію або ж навпаки – негативну: в будь-якому випадку